

Христина ЛОЗИНСЬКА

аспірантка ЛНАМ

КОСТЮМ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

Анотація. У статті досліджуються передумови виникнення молодіжних рухів в Україні. Основна увага приділяється вивченню проблеми співвідношення західних і вітчизняних молодіжних субкультур, типологізації, впливу на костюм і моду. Розглядаються та критично осмислюються праці авторів, які досліджували тему молодіжної моди.

Ключові слова: молодіжна субкультура, мода, костюм.

Сучасний молодіжний рух в Україні представлений не лише організованою, але й неформальною молодіжною ініціативою. Це своєрідна “молодіжна культура”, яка включає різноманітні напрямки та якісно відмінні вияви активності молоді. Психологи вважають, що “причиною формування самостійної субкультури є спілкування молодих людей протягом визначеного часу та продукування ними власних цілей. Група молодих людей одного віку є головними носіями цієї напівнезалежної часткової культури, недвозначно протиставленої культурі дорослих” [1, 339].

Проте зупинимось на проблемі співвідношення західних і вітчизняних молодіжних субкультур. У більшості випадків радянські, а потім і українські вчені розглядали самі субкультури (отже, і причини їх виникнення) як механічне перенесення досвіду західного “молодіжного протесту”. Особливо на початку перебудовних процесів громадські та політичні діячі СРСР (Радянського Союзу) чітко вказували на антирадянську специфіку молодіжних субкультур і проголошували їх агентами Заходу. Таке ставлення домінує і сьогодні.

Звичайно, західні впливи мали істотне значення для формування молодіжних субкультур у СРСР. Але самі західні молодіжні субкультури ілюструють прямі запозичення з культурних традицій, іноді зовсім чужих Заходові. По суті, молодіжні субкультури — це результат свідомого пошуку

своєрідної нової ідентичності, вибудовування нового стилю. Джерелом цього стилю є романтизовані та ідеалізовані образи іншої цивілізації чи культури (“культурні міфи” або “культурні утопіі”). Для молодіжних субкультур Заходу джерелами “нового стилю” стали культури Азії, Африки та американських індіанців. Це було швидше конструювання, ніж запозичення: образ чужої культури очищували від рис, що не сприймалися середовищем, поповнювали власними інтерпретаціями культурних феноменів. Тому результат міг кардинально відрізнятися від оригіналу [2].

Джерелом конструювання “культурних міфів” вітчизняних молодіжних субкультур став у першу чергу Захід. Починаючи від “стиляг”, молодіжні субкультури колишнього СРСР будували свій “Захід” відповідно до власних уявлень про західну культуру та систему цінностей, перебуваючи при цьому в середовищі національних культурних традицій. Переймаючи одяг, аксесуари зарубіжної моди, перш за все американської, стиляги стали винятково явищем радянського суспільства середини і кінця 1950 р. Стиляг виділяв з натовпу яскравий, часто безглуздий одяг, певна манера розмови (особливий сленг): “чувак” — перевірена молода людина, друг, товариш; “хияти” — ходити; шузи, шузня (від англ. shoes — взуття) — черевики на високій платформі і т. д. Їм був властивий інтерес до західної музики і танців. Субкультура стиляг була своєрідним стихійним протестом проти нав’язаних стереотипів поведінки, а також однією з головних причин появи руху “стиляг” стала активізація міжнародних контактів СРСР у роки війни і після неї [3, 186].

Молодіжні субкультури на території країн пострадянського простору є складним переплетінням інноваційних елементів з елементами “своєї” та “чужої” культурних традицій. У випадку молодіжних субкультур України йдеться про поєднання західних впливів, інноваційних елементів, національної традиції та рудиментів постсоюзного культурного середовища.

Причина появи молодіжних субкультур, їхнього костюму, образу загалом, є досить типовими і для Заходу, і для України. Молодь завжди тяжіє до спілкування з ровесниками, втікає від духовної самотності в сім’ї, суспільних інститутах, суспільстві

загалом. Цю самотність переживають і діти заможних батьків, і вихідці з малозабезпечених сімей [1, 339]. Прагнення молоді не задовольняються ні в прагматично орієнтованих сім'ях, ні в традиційних закладах і організаціях, що охороняють застарілі цінності та норми. Ось чому молодь прагне до самовираження власними силами, створюючи різні форми молодіжної субкультури.

Типологізація молодіжних субкультур в Україні ускладнюється кількома факторами. По-перше, наявні в західній нації підходи до цієї проблеми не можуть бути застосовані до українських молодіжних субкультур, тому що західні вчені виходили з досвіду діяльності неформальної молоді в умовах розвинутої демократії та стабільної економіки. Російські вчені виділяють на пострадянському просторі типи субкультур за ціннісними орієнтаціями: романтико-ескапістські (гіппі, толкієністи, за окремими винятками байкери); гедоністично-розважальні (мажори, рейвери, репери тощо); кримінальні (гопники, урла); анархо-нігілістичні чи радикально-деструктивні (панки, металісти, сатаністи тощо). За історичним критерієм: традиційні, що мають довгу історію в країні (гіппі, панки, бітломани тощо); нові, які виникли впродовж останнього десятиліття (толкієністи, уніформісти, металісти тощо).

На підставі цієї типологізації можна коротко охарактеризувати окремі молодіжні субкультури, що відіграли значну роль у становленні покоління людей [1, 339].

Романтико-ескапістські субкультури характеризуються орієнтацією на створення паралельного світу, свого роду "міфу", що будується на підставі певних творів (переважно "фентезі") чи запозичених світоглядних концепцій інших культур. Серед них можна виокремити "ігрові" молодіжні субкультури. Рольова гра наближена до імпровізованої театральної постановки. Фактично це втілення в життя слів В. Шекспіра "Увесь світ — театр, а люди в ньому — актори". Ця субкультура створює свій паралельний "світ", у якому "ховається" від реальності суспільства. Найяскравішими її представниками став рух гіппі, що виник у США 1965 р. Основним принципом субкультури було ненасильство. Гіппі носили довге волосся, слухали рок-н-рол, вживали наркотики, жили в комунах, подорожували автосто-

пом, захоплювалися медитацією, східною містиккою та релігіями (головним чином дзен-буддизмом, індуїзмом і даосизмом), багато хто з них були вегетаріанцями [3, 186]. Одяг для гіппі — лише спосіб прикрити наготу, вони не прагнули підкреслити своє соціальне становище і статус за рахунок речей. Але не зводячи вбрання в культ, вони все одно примудрилися створити свій унікальний стиль гіппі в одязі. Розкльошені, рвані або з різноколірними латочками джинси, необмежена кількість прикрас, етнічний одяг різних народів світу, прості сорочки й майки — це основа стилю гіппі. Оскільки гіппі часто влітали квіти у волосся, роздавали квіти перехожим і вкладали їх у дула зброї поліції і солдатів, а також використовували гасло "Flower Power" ("сила", або "влада квітів"), їх стали називати "дітьми квітів". Після того, як зібрання на Гауї 1992 р. припинилися внаслідок розвалу СРСР, зустрічі гіппі почали проводити в Україні. 1993 р. біля водоспаду Шипіт (щорічне неформальне зібрання) у Карпатах зібралися гіппі з Ужгорода, Львова, Москви та інших міст колишнього СРСР. Організаторами були львівська гіп-тусовка під назвою "Ноні" (1961-2001 рр.) і Олександр "Чарлі" Пензель з Ужгорода. Відтоді щороку на свято Івана Купала тут збираються гіппі та представники інших субкультур не тільки з території СНД, а й Європи.

Гедоністично-розважальні субкультури ще називають музичними молодіжними субкультурами, здебільшого їхні адепти складаються з підлітків. Їх об'єднують спільні музичні смаки, легке, безтурботне ставлення до життя, прагнення жити сьогоdnішнім, "прикид" (особливості зовнішнього вигляду, одягу та рухів). Зазвичай ці люди не надто добре розуміються на тому, що вони слухають, для цього існують лідери тусовок, які знаються не лише на нюансах музики цього напрямку, але й на ідеологічних засадах руху. Переважно це ді-джеї та власники великих аудіотек. Необхідно відзначити, що такі молодіжні об'єднання настійки й залежать від популярності тих чи інших музичних напрямків.

Початок епатажно-протестним субкультурам поклали панки. Саме вони стали пропагандистами ідеї "шок-протесту". Слово "панк" в англійській мові багатозначне, але до появи панк-року переважно використовувалося як лайка.

Серед значень, залежно від контексту, могло бути просто “покидьок” або “негідник”, у решті випадків — як емоційний нецензурний вираз. Не можна не звернути уваги на своєрідність зовнішнього вигляду панків. Багато панків фарбують волосся в яскраві неприродні кольори, начісують і фіксують їх лаком, гелем або пивом — так званий ірокез, англ. — mohawk. Куртка-косуха була перейнята як рок-н-рольний атрибут з 50-х, коли мотоцикл і рок-н-рол були невіддільними компонентами [3, 186]. У одязі переважає стиль “DEAD” тобто “мертвий стиль”, на одяг наносять черепи та інші знаки й аксесуари. Носять панки напульсники й ошейники зі шкіри з шипами, клепами і ланцюгами. Багато панків роблять татуювання [4, 352].

Пізніше ідею “шок-протесту” підхопили металісти, трешери та ін. Окремо в цій когорті стоять байкери, які віддають перевагу романтиці мандрів. Треба відзначити, що епатажно-протестні субкультури часто переходять у радикально-деструктивні. Їхня приналежність до першого чи другого типу визначається лише мірою неприйняття навколишнього середовища та готовністю до насильства. Класичним представником цієї субкультури в Україні (зокрема у Харкові) залишаються панки, які, на відміну від панків 80-х, увібрали в себе традиції та ідеї різних субкультур андеграунду, насамперед гіппі, і зменшили свою агресивність.

Радикально-деструктивні субкультури — ті молодіжні субкультури, що мають чітку лінію асоціальної поведінки й орієнтовані на застосування силових методів. Зазвичай у їхньому середовищі працюють різноманітні політичні організації, що намагаються перетягнути їх на свій бік, політизуючи їхню діяльність.

Молодіжні субкультури — особлива частина суспільної культури, таких неформальних рухів багато. Неформальний спосіб життя притаманний підліткам, а належність до тієї чи іншої субкультури — це своєрідний спосіб продемонструвати власні погляди на життя. На сьогодні в Україні виникає все більше неформальних організацій, які об’єднують людей за інтересами та поглядами. Класифікація таких “молодіжних об’єднань” є дуже широкою, групи різняться поглядами, інтересами, цінностями та потребами

об’єднується для того, щоби бути в середовищі собі подібних.

1. Кулік В., Голобуцька Т., Голобуцький О. Молода Україна: Сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива. — К.: Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. — С. 339. 2. Бобахо В.А., Левикова С.И. Современные тенденции молодежной культуры: конфликт или преемственность поколений? // Общественные науки и современность. — 1996. — № 3. — С. 56-65. 3. Свиридов С.А. Молодёжные субкультуры. Взгляд изнутри: [о неформалах]. — Бийск: Бия, 2009. — 186 с. 4. Козлов В. Реальная культура: от Альтернативы до Эмо. — СПб.: ТИД Амфора, 2009. — 352 с.

Annotation

Lozynska Hrystyna. Costume of youth subcultures in Ukraine in the second half of the twentieth century. This article investigates reasons of appearing of youth movements in Ukraine. Particular attention is paid to the relationship between Western and local youth subcultures, typology, and their influence on costume and fashion. Critically examined and comprehended the labor of authors, who applied to the theme of youth fashion.

Keywords: youth subculture, fashion.

Аннотация

Лозинська Христина. Костюм молодіжних субкультур в Україні в другій половині ХХ в. В статті досліджуються передумови виникнення молодіжних рухів в Україні. Основне уваження сосредоточено на изучении проблемы соотношения западных и отечественных молодёжных субкультур, типологии, влияния на костюм и моду. Рассматриваются и критически осмысливаются работы авторов, исследовавших тему молодёжной моды.

Ключевые слова: молодёжная субкультура, мода, костюм.

Панки. Лондон

Зліт байкерів. Донецьк

Російська Веселка.
2005 р., Нежитіно

Мікроавтобус BarkasB 1000. США